

**MAASTRICHT KRİTERLERİNE GÖRE TÜRKİYE'NİN AVRUPA BİRLİĞİ'NE GİRİŞ
SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**
**ACCORDING TO MAASTRICHT CRITERIA EVALUATION OF TURKEY'S ENTRY TO THE
EUROPEAN UNION**

Prof. Dr. Sadettin PAKSOY¹

Yeşim BAYRI²

Hakan SELCİ³

Öz

Bu çalışmanın amacı, Maastricht Kriterleri'ne göre Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş üyeliğini değerlendirmektir. Bilindiği gibi Avrupa Birliği ya da kısaca AB, yirmi sekiz üye ülkeden oluşan ve toprakları büyük ölçüde Avrupa kıtasında bulunan siyasi ve ekonomik bir örgütlenmedir. 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan, Avrupa Birliği Antlaşması olarak da bilinen Maastricht Anlaşması'nın 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmesi sonucu, var olan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na yeni görev ve sorumluluk alanları yüklemesi ile kurulmuştur. Avrupa Birliği, üye ülkelerin Parasal Birliğe uygun olup olmadıklarının belirlenmesinde kullanılacak kriterleri Maastricht Antlaşması'nda ortaya koymuştur. Maastricht Yakınsama Kriterleri olarak bilinen bu ilkeler şunlardır: Enflasyon oranı; enflasyon oranı, en düşük enflasyon oranına sahip üç üye ülkenin ortalamasının en çok 1,5 puan üzerinde olabilir. Faiz oranı; uzun vadeli devlet tahvili ve faiz oranları, en düşük enflasyon oranına sahip ülkelerin orantılı ortalamasında en çok 2 puan fazla olabilir. Bütçe açığı; genel bütçe açığı GSYH'nin %3'ünden az olmalıdır. Kamu borcu; toplam kamu borcunun GSYH'ye oranı %60'dan az olmalıdır. Devalüasyon; son iki yıl itibariyle üye ülke parası diğer bir üye ülke parası karşısında devalüe edilmiş olmamalıdır. Bu kriterlere göre Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş üyeliği biraz zor görünmektedir. Bu çalışmada, Maastricht Kriterleri'ne göre Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş üyeliği incelenmiştir. Çalışmada, konu ile ilgili yazılmış ve yayınlanmış makale, kitap, dergi, tez ve istatistiki bilgilerden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler yorumlanmış ve Maastricht Kriterleri'ne göre Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş üyeliği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Avrupa Birliği, Maastricht Kriterleri, Türkiye.*

Abstract

The purpose of this study is to evaluate Turkey's European Union membership according to Maastricht Criteria. As it known, the European Union, or simply the EU, is a political and economic organization consisting of twenty-eight member countries whose territories are largely European-centered. The conclusion of the Maastricht Treaty, signed on 7 February

¹ Kilis 7 Aralık Üni. İİBF, sadettinpaksoy@gmail.com

² Kilis 7 Aralık Üni. Sos. Bil. Enst. İktisat ABD YL öğrencisi, ysmbyri@gmail.com

³ Kilis 7 Aralık Üni. Sos. Bil. Enst. İktisat ABD YL öğrencisi, hhkanselci@gmail.com

1992, also known as the Treaty of the European Union, on 1 November 1993, was established by posting new tasks and areas of responsibility to the existing European Economic Community. The European Union has described the criteria to be used in determining whether Member States are in compliance with the Monetary Union in the Maastricht Treaty. These principles, known as the Maastricht Convergence Criteria, are: Inflation rate; the inflation rate may be up to 1.5 points higher than the average of the three Member States with the lowest inflation rate. Interest rate; long-term government bonds and interest rates may be up to 2 points higher than the proportional average of the countries with the lowest inflation rate. Budget deficit; the overall budget deficit should be less than 3% of GDP. Government debt; the ratio of total public debt to GDP should be less than 60%. Devaluation; the member state must not have been devalued against another member state for the last two years. According to these criteria Turkey's entry to the European Union membership seem a bit difficult. In this study, Turkey's entrance to the European Union membership according to the Maastricht Criteria were examined. In the study, articles, books, journals, thesis and statistics about the subject were used. The obtained data are interpreted and have been demonstrated Turkey's entry to the European Union membership according to the Maastricht Criteria.

Keywords: European Union, Maastricht Criteria, Turkey.

1. GİRİŞ

Avrupa Birliği (AB), 2. Dünya Savaşı'ndan sonra büyük bir yıkıma uğrayan bölgede, barış ve istikrarın sağlanması ve ekonomik yeniden yapılanma amacıyla oluşturulan siyasi ve ekonomik bir topluluktur. Avrupa Birliği, üye ülke ekonomileri arasındaki farklılıkların giderilebilmesi için, bazı makro kavramlar açısından, 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan ve 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe giren "Maastricht Antlaşması" olarak adlandırılan yakınlaşma kriterleri ile üye ülkelerin Ekonomik ve Parasal Birliğe uygun olup olmadıklarının belirlenmesinde kullanılacak ilkeleri ortaya koymuştur.

Çalışmanın amacı, Maastricht Kriterleri'ne göre Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş üyeliğini değerlendirmektir.

Çalışmanın önemi, çalışma konusunun belirlenmesi ve belirlendikten sonra çalışmanın hazırlanmasıyla ilgililiteratür taraması esnasında, konuyla ilgili pek çok araştırmanın yapıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın diğer çalışmalardan farkı ise, Maastricht Kriterleri'ne göre Türkiye'nin Avrupa Birliği üyesi ülkelerle karşılaştırılmasına yönelik olarak yapılmasıdır.

Çalışmanın yöntemi, konu ile ilgili yazılmış ve yayınlanmış makale, kitap, dergi, tez ve istatistiki bilgilerden yararlanılarak elde edilen veriler yorumlanmıştır.

2. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN ORTAYA ÇIKIŞI

18 Nisan 1951 Paris Anlaşması ile Avrupa Kömür-Çelik Topluluğu (AKÇT) altılılar adı verilen ülkeler arasında (Almanya, Belçika, Fransa, Hollânda, İtalya ve Lüksemburg) kurulmuştur (Özpençe, 2008:17). Böylece, savaşın ham maddeleri olan

kömür ve çelik, barışın araçları oluyor; dünya tarihinde ilk defa devletler kendi iradeleri ile egemenliklerinin bir kısmını ulus üstü bir kuruma devrediyordu. Daha sonra altı üye devlet, işgücü ile mal ve hizmetlerin serbest dolaşımına dayanan bir ekonomik topluluk kurmaya karar verdiler. Böylece, kömür ve çeliğin yanı sıra diğer sektörlerde de ekonomik birliği kurmak amacıyla (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, 2013:1), 25 Mart 1957 tarihinde imzalanan Roma Anlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) kuruldu (Eren, 2003:157). Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun amacı, malların, işgücünün, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaştığı bir ortak pazarın kurulması ve en nihayetinde siyasi bütünlüğe gidilmesiydi. Avrupa Ekonomik Topluluğu gibi, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM) da 1 Ocak 1958 tarihinde yürürlüğe giren Roma Antlaşması ile kuruldu. Topluluğun amacı, nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla ve güvenli biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla üye devletlerin araştırma programlarını koordine etmek olarak belirlendi. 1965 yılında imzalan Füzyon Antlaşması (Birleşme Anlaşması) ile, yukarıda adı geçen üç topluluk (Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu) için tek bir Konsey ve tek bir Komisyon oluşturularak bu topluluklar, Avrupa Toplulukları adı altında anılmaya başlandı (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, 2013:1). Sonrasında ise Avrupa Tek Senedi (1986) ve 7 Şubat 1992'de Maastricht Anlaşması ile Avrupa Birliği bugünkü şeklini almıştır (Özpençe, 2008:17).

Üye ülkelerin ekonomik ve sosyal yönden olumlu şekilde gelişmeleri, zenginlik ve refah seviyelerindeki artışlar komşu ülkelerin bu birliğe üye olma isteklerini arttırmıştır. Bu ülkeler, Roma Antlaşması'nın üye olmayı düzenleyen "her Avrupa ülkesi Avrupa Topluluğu'na üyelik için başvurabilir" şeklindeki 237. Maddesi'ne dayanarak üyelik başvurusunda bulunmuştur (Özpençe, 2008:18). Altılarla başlayan Avrupa bütünlüşmesi şu ana kadar toplam 7 genişleme yaşamış ve 28 üye ülkeli bir birlik halini almıştır (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, 2013:1). Birinci genişleme ile 1973'de İngiltere, Danimarka ve İrlanda; ikinci genişleme ile 1981'de Yunanistan; üçüncü genişleme ile 1986'da İspanya ve Portekiz; dördüncü genişleme ile 1995'de Finlandiya, İsveç ve Avusturya; beşinci genişleme ile 2004'te Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Polonya, Slovakya, Slovenya, Kıbrıs ve Malta (Bayraktutan ve Bayraktar, 2004:5); altıncı genişleme ile 2007'de Bulgaristan ve Romanya; yedinci ve son genişleme ile 2013'de Hırvatistan Avrupa Birliği'ne katılmıştır (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, 2013:1).

3. AVRUPA BİRLİĞİ-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Türkiye, Avrupa Ekonomik Topluluğu için ilk başvurusunu kuruluşundan hemen sonra Temmuz 1959'da yapmıştır. Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu tarafından üyelik talebi, Türkiye'nin kalkınma düzeyinin tam üyeliğin gereklerini yerine getirmeye yeterli olmadığı gerekçesiyle geri çevrilmiş ancak, tam üyelik koşulları gerçekleşinceye kadar geçerli olacak bir ortaklık anlaşması imzalanması önerilmiştir (Yiğit, 2006:95). İlk başvuru tarihinden itibaren dört yıl süren görüşmeler, ortaklık antlaşması niteliğindeki 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanan ve 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Antlaşması ile resmen başlamıştır (Özpençe, 2008:153). Ankara Antlaşması, Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na entegrasyonu için hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve nihai dönem olmak üzere üç devre öngörmüştür. İlk dönem, Antlaşma'nın yürürlüğe girdiği 1 Aralık 1964 tarihi itibarıyla başlamıştır. Taraflar arasındaki ekonomik farklılıkları

azaltmaya yönelik “Hazırlık Dönemi” olarak belirlenen bu dönemde, Türkiye herhangi bir yükümlülük üstlenmemiştir (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, 2017:1). Anlaşmada belirlenen hazırlık döneminin sona ermesiyle, 13 Kasım 1970 tarihinde imzalanan ve 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe giren “Katma Protokol” ile geçiş döneminin hükümleri ve tarafların üstleneceği yükümlülükler belirlenmiştir. Geçiş döneminin amacı, karşılıklı ve dengeli yükümlülükler esasına göre gümrük birliğinin, gelişen bir şekilde yerleşmesini sağlamak, Türkiye’nin ekonomi politikalarını topluluğun politikalarına yaklaştırmaktır (Özpençe, 2008:154). Bu dönemde taraflar arasında sanayi ürünleri, tarım ürünleri ve kişilerin serbest dolaşımının sağlanması ve Gümrük Birliği’nin tamamlanması öngörülmüştür (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, 2017:1). Gümrük Birliği’nin gerçekleşmesi için Avrupa Topluluğu, 1971 yılından itibaren Gümrük Birliği’nin kapsadığı sanayi mallarında, gümrük vergilerini Türkiye lehine sıfırlamıştır. Türkiye ise aynı indirimleri 22 yıllık bir süre boyunca, 1973 yılından başlayarak aşamalı olarak gerçekleştirmeyi taahhüt etmiştir. Türkiye, üzerine düşen indirimleri 1978 yılına kadar gerçekleştirmiş, ancak bu yıldan sonra indirimlerin dondurulmasını talep etmiştir (Yiğit, 2006:95-96).

Türkiye-Avrupa Topluluğu ilişkileri, 1970’li yılların başından 1980’lerin ikinci yarısına kadar, siyasi ve ekonomik nedenlerden dolayı istikrarsız bir seyir izlemiştir. 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından ilişkiler resmen askıya alınmıştır (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, 2017:1).

Türkiye’nin Avrupa Topluluğu’na tam üyelik başvurusu 1987 yılında yapılmış, topluluk Türkiye’nin başvurusunu inceleyerek, bu ülkenin tam üyelik için gerekli koşulları yerine getirmemiş olduğunu ifade eden kararını 1989’da açıklamıştır (Yiğit, 2006:96). Türkiye’nin 1987 yılında Avrupa Topluluğu’na tam üyelik için yaptığı başvurunun 1989 yılında reddedilmesinin ardından Avrupa Topluluğu ile Türkiye arasında öngörülen Gümrük Birliği, 1 Ocak 1996’dan itibaren fiilen başlayarak ortaklık ilişkisinin “Son Dönem” ine geçilmiş, gerek Türkiye’nin bu süreçteki başarısı, gerekse Avrupa Topluluğu’nun 1990’lara kadar Avrupa Topluluğu üyeliği için adları bile geçmeyen Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden çok sayıda ülkeyi entegrasyon sürecine alması, Türkiye’nin Avrupa Topluluğu’na tam üye olma çabalarını artırmıştır (Özer, 2018:67).

1997 Lüksemburg Zirvesi’nde Türkiye için diğer aday ülkelerden farklı özel siyasi koşullar öne sürülmesi üzerine ilişkilerde yaşanan soğukluğun ardından, 1998 Cardiff Zirvesi’nde Türkiye’nin üyelik konumunda ilerleme sağlanmış, dönüm noktası olan 1999 Helsinki Zirvesi’nde de Türkiye diğer aday ülkelerle eşit şartlarda Avrupa Birliği’ne aday ülke olarak kabul edilmiştir. Avrupa Birliği, aday ülkelerin uyması gereken 1993 yılında kabul edilen Kopenhag kriterleri çerçevesinde Türkiye’nin, Avrupa Birliği müktesebatının benimsenmesine ilişkin bir Ulusal Program hazırlaması öngörülmüştür. Zirvede, Türkiye ile katılım müzakerelerinin Türkiye’nin Kopenhag kriterlerini yerine getirmesinin ardından başlatılacağı ifade edilmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan Ulusal Program, 19 Mart 2001’de Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilmiştir (Özer, 2018:67).

17 Aralık 2004 tarihli Brüksel Zirvesi’nde, Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinde bir dönüm noktası daha yaşanmış ve Zirve’de Türkiye’nin siyasi kriterleri yeteri ölçüde karşıladığı belirtilerek 3 Ekim 2005’te müzakerelere başlanması kararı alınmıştır. Böylece, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki inişli çıkışlı ilişki, çok önemli bir dönüm noktasını aşarak yepyeni bir sürece girmiştir (T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, 2017:1).

4. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN EKONOMİK KRİTERLERİ VE TÜRKİYE

Avrupa Birliği (AB), Avrupa'daki demokratik ulusları birleştiren en eski uluslararası örgütlerden biridir (Dinçkol, 2006:25). Bugün dünyanın en ileri ekonomik bütünleşme aşamasındaki bölgesel blok olan AB, kuruluşundan bugüne kadar yedi genişleme süreci yaşayarak 28 üyeli bir birlik haline gelmiştir. Avrupa Birliği'nin zaman içinde gösterdiği performansla uluslararası ekonomide ulaştığı güç, diğer ülkeler için bu blok içinde yer almayı cazip hale getirmiştir. Artan üyelik müracaatları, Avrupa Birliği'nin genişleme konusunda yeni stratejiler geliştirmesine ve başlangıçta belirlenen Avrupa Birliği'ne katılım koşullarını gözden geçirerek ilave koşullar getirilmesine neden olmuştur (Akçay, 2008:12).

Avrupa Birliği'ne üye olmanın şartlarını belirten Kopenhag Kriterleri Haziran 1993 tarihinde kabul edilmiştir. Kopenhag doğrudan doğruya aday ülkelere yönelik hukuksal, siyasi, ekonomik ve sosyal sonuçlar doğurmuştur. Kopenhag Kriterleri siyasi, ekonomik ve uyum kriterleri olmak üzere üç grupta toplanmıştır (Dinçkol, 2006:32).

- Siyasi kriter; Üyelik, aday ülkenin hukuk devletini, insan haklarını, azınlıklara saygı gösterilmesi ve korunmasını ve demokrasiyi garanti altına alan bir kurumsal istikrarın gerçekleştirilmesini gerektirmektedir.
- Ekonomik kriter; Üyelik, hem işleyen bir piyasa ekonomisinin hem de Birlik içerisindeki piyasa güçleri ve rekabetçi baskıyla başa çıkacak bir kapasitenin varlığını gerektirmektedir.
- Uyum kriteri; Üyelik, siyasi, ekonomik ve parasal birliğin amaçlarına bağlı kalmayı içeren, üyelik yükümlülüklerini üstlenme gücü gerektirmektedir (Akçay, 2008:13).

Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin ekonomik ve parasal birliğe katılabilmesinin şartlarını belirten Maastricht Kriterleri ise Kasım 1993 tarihinde kabul edilmiştir (Dilekli ve Yeşilkaya, 2002:1). Maastricht Kriterleri sadece maliye politikası (kamu borç stokunun ve bütçe açığının sınırlandırılması) ve para politikasının (uzun vadeli faiz oranları, enflasyon ve devalüasyonun sınırlandırılması) üye ülkeler tarafından kullanımının belli ölçüde kısıtlanması demektir. Bu iki kısıtlamanın, yani para ve maliye politikası gibi iki temel iktisadi aracın kısıtlanmasının temel nedeni bütçe ve fiyat istikrarıdır (Engin ve Yeşiltepe, 2009:16). Maastricht Kriterleri enflasyon oranı, faiz oranı, bütçe açığı, kamu borcu ve devalüasyon kriterleri olmak üzere beş grupta toplanmıştır.

- Enflasyon oranı kriteri; enflasyon oranı, en düşük enflasyon oranına sahip (en iyi performans gösteren) üç üye ülkenin ortalamasının en çok 1,5 puan üzerinde olabilir.
- Faiz oranı kriteri; uzun vadeli devlet tahvili ve faiz oranları, en düşük enflasyon oranına sahip ülkelerin orantılı ortalamasında en çok 2 puan fazla olabilir.
- Bütçe açığı kriteri; genel bütçe açığı GSYH'nin %3'ünden az olmalıdır.
- Kamu borcu kriteri; toplam kamu borcunun GSYH'ye oranı %60'dan az olmalıdır.

- Devalüasyon kriteri; son iki yıl itibariyle üye ülke parası diğer bir üye ülke parası karşısında devalüe edilmemiş olmalıdır (Dilekli ve Yeşilkaya, 2002:1-2-3).

Maastricht Kriterleri'ne göre Avrupa Birliği üyesi 28 ülkenin ve Avrupa Birliği'ne aday olan Türkiye'nin enflasyon oranı, faiz oranı, bütçe açığının GSYH'ye oranı ve kamu borcunun GSYH'ye oranı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerin ve Aday Olan Türkiye'nin Uyum Kriterleri (2017 Rakamları)

AB Ülkeleri	Enflasyon Oranı (%)	Faiz Oranı (%)	Bütçe Açığı/GSYH (%)	Kamu Borcu/GSYH (%)
Esas oran (%)	0.6	1.32	3.0	60
Belçika	2.2	0.72	-1	103.1
Fransa	1.2	0.81	-2.6	97
Hollanda	1.3	0.52	1.1	56.7
Lüksemburg	2.1	0.54	1.5	23
Almanya	1.7	0.32	1.3	64.1
İtalya	1.3	2.11	-2.3	131.8
Danimarka	1.1	0.48	1	34.4
Birleşik Krallık	2.7	1.18	-1.9	87.7
İrlanda	0.3	0.80	-0.3	68
Yunanistan	1.1	5.98	0.8	178.6
Portekiz	1.6	3.05	-3	125.7
İspanya	2	1.56	-3.1	98.3
Avusturya	2.2	0.58	-0.7	78.4
Finlandiya	0.8	0.55	0.6	61.4
İsveç	1.9	0.65	1.3	40.6
Çek Cum.	2.4	0.98	1.6	34.6
Estonya	3.7	0.80	-0.3	9
Kıbrıs	0.7	2.62	1.8	97.5
Letonya	2.9	0.83	-0.5	40.1
Litvanya	3.7	0.31	0.5	39.7
Macaristan	2.4	2.96	-2	73.6
Malta	1.3	1.28	3.9	50.8
Polonya	1.6	3.42	-1.7	50.6
Slovakya	1.4	0.92	-1	50.9
Slovenya	1.6	0.96	0	73.6
Bulgaristan	1.2	1.60	0.9	25.4
Romanya	1.1	3.96	-2.9	35
Hırvatistan	1.3	2.77	0.8	78
Türkiye	11.9	12.75	1.5	8.4

Kaynak : Eurostat, 25 Mayıs 2018, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, 30 Mart 2018, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, 3 Temmuz 2018, TCMB, 14 Aralık 2017, www.haberler.com/2017-yili-butce-gerceklesmeleri, 15 Ocak 2018

Maastricht Yakınsama Kriterlerinin ilk ilkesi enflasyon oranıdır. Enflasyon oranı, en düşük enflasyon oranına sahip üç üye ülkenin ortalamasının en çok 1,5 puan üzerinde olabilir. Tablo 1'e göre Türkiye için bu şarta bakıldığında, en düşük enflasyon oranına

sahip üç üye ülke; İrlanda (%0.3), Finlandiya (%0.8), Kıbrıs (%0.7)'tir ve bu üç ülkenin enflasyon oranları ortalaması hesaplandığında sonuç 0.6 olarak bulunur. Enflasyon oranı şartını sağlamak için Türkiye'nin enflasyon oranının, çıkan sonucun en çok 1,5 puan üzerinde olması gerekir. Yani Türkiye'nin bu şartı sağlamak için enflasyon oranı en fazla (%2.1) olabilir. Fakat Türkiye'nin 2017 yılı enflasyon oranı (%11.9) ile, olması gereken rakamın 9.8 puan üzerindedir.

Maastricht Yakınsama Kriterlerinin bir diğer ilkesi faiz oranıdır. Faiz oranı, uzun vadeli devlet tahvili ve faiz oranları, en düşük enflasyon oranına sahip üç ülkenin faiz oranları ortalamasından en çok 2 puan fazla olabilir. Tablo 1'e göre Türkiye için bu şarta bakıldığında, en düşük enflasyon oranına sahip üç üye ülke; İrlanda (%0.3), Finlandiya (%0.8), Kıbrıs (%0.7)'tir. Bu ülkelerin faiz oranları ise İrlanda'nın (%0.80), Finlandiya'nın (%0.55), Kıbrıs'ın (%2.62)'dir ve bu üç ülkenin faiz oranları ortalaması hesaplandığında sonuç 1.32 olarak bulunur. Faiz oranı şartını sağlamak için Türkiye'nin faiz oranının, çıkan sonuçtan en çok 2 puan fazla olması gerekir. Yani Türkiye'nin bu şartı sağlamak için faiz oranı en fazla (%3.32) olabilir. Fakat Türkiye'nin 2017 yılı faiz oranı (%12.75) ile, olması gereken rakamın 9.43 puan üzerindedir.

Maastricht Yakınsama Kriterlerinin bir diğer ilkesi bütçe açığıdır. Bütçe açığı, genel bütçe açığının GSYH'ye oranı %3'den az olmalıdır. Tablo 1'e göre Türkiye için bu şarta bakıldığında, Türkiye'nin 2017 yılı bütçe açığının GSYH'ye oranı (%1.5)'tir. Bütçe açığı şartını sağlamak için Türkiye'nin bütçe açığının GSYH'ye oranının %3'ten az olması gerekir. Türkiye'nin 2017 yılı bütçe açığının GSYH'ye oranı (%1.5) ile, olması gereken rakamın 1.5 puan altındadır ve bu şartı sağlamaktadır.

Maastricht Yakınsama Kriterlerinin bir diğer ilkesi de kamu borcudur. Kamu borcu, toplam kamu borcunun GSYH'ye oranı %60'dan az olmalıdır. Tablo 1'e göre Türkiye için bu şarta bakıldığında, Türkiye'nin 2017 yılı kamu borcunun GSYH'ye oranı (%8.4)'tir. Kamu borcu şartını sağlamak için Türkiye'nin kamu borcunun GSYH'ye oranının %60'dan az olması gerekir. Türkiye'nin 2017 yılı kamu borcunun GSYH'ye oranı (%8.4) ile, olması gereken rakamın 51.6 puan altındadır bu şartı sağlamaktadır.

Maastricht Yakınsama Kriterlerinin bir diğer ilkesi de devalüasyondur. Türkiye, dalgalı kur rejiminde olduğu için 5'inci kriter olan devalüasyon kriterinin muhatabı değildir (Eğilmez, 2016:1).

Bu şartlara ve Tablo 1'e göre Türkiye iki kriteri tutturmuş iki kriteri tutturamamıştır.

2001 krizi sonrasında uygulanan programla bütçe ve ona bağlı kamu borçları sorununa çözüm getirebilmiş olan Türkiye, enflasyon ve ona bağlı olan faiz meselesini çözememiştir.

5. SONUÇ

Maastricht Kriterlerine göre Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş üyeliğinin değerlendirilmesinde;

- Enflasyon oranı şartına bakıldığında, Türkiye'nin 2017 yılı enflasyon oranı (%11.9) ile olması gereken rakamın 9.8 puan üzerindedir. Buna göre Türkiye bu şartı sağlamamaktadır.
- Faiz oranı şartına bakıldığında, Türkiye'nin 2017 yılı faiz oranı (%12.75) ile olması gereken rakamın 9.43 puan üzerindedir. Buna göre Türkiye bu şartı sağlamamaktadır.
- Bütçe açığı şartına bakıldığında, Türkiye'nin 2017 yılı bütçe açığının GSYH'ye oranı (%1.5) ile olması gereken rakamın 1.5 puan altındadır. Buna göre Türkiye bu şartı sağlamaktadır.
- Kamu borcu şartına bakıldığında, Türkiye'nin 2017 yılı kamu borcunun GSYH'ye oranı (%8.4) ile olması gereken rakamın 51.6 puan altındadır. Buna göre Türkiye bu şartı sağlamaktadır.

Türkiye için, şartlardan iki tanesi sağlanırken, iki tanesi sağlanamamaktadır.

Bütün dünyada, bu dönemde, kamu borçlarının yükselmesine karşılık Türkiye'nin bu alanda sağladığı başarı çok önemlidir. Buna karşılık bütün dünyada enflasyonun birler düzeyine indiğini göz önüne alırsak bu alanda hala iki haneli enflasyonu zorlar bir yapıda olmamız anlaşılabilir bir durum değildir.

Enflasyonu ve faizleri kalıcı olarak düşürmenin tek yolu enflasyonu düşürmektir. Bunun da yolu ekonomiyi dış finansmana bağımlı yapıdan kurtarmak ve dolayısıyla kurların etkisine açık halden çıkarmaktan geçmektedir. Bunun yanında cari açığı düşürecek bir teşvik politikasını da uygulamaya sokmak gerekmektedir.

Bu çerçevede enflasyon ve faiz oranı sorununa çözüm getirmeden, Maastricht Kriterlerine göre Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş üyeliği biraz zor görünmektedir.

KAYNAKLAR

- Akçay, B. (2008). Avrupa Birliği'nin Ekonomik Kriterleri ve Türkiye. Ankara Üniversitesi Maliye Dergisi, (155):11-38.
- Ağbal, N. (2018). 2017 Yılı Bütçe Gerçekleşmeleri. <https://www.haberler.com/2017-yili-butce-gerceklesmeleri-10455049-haber/>. (15.01.2018).
- Bayraktutan, Y. ve Bayraktar, Y. (2004). Yakınlaşma Kriterleri Bağlamında AB Genişlemesi ve Türkiye. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(8):1-17.
- Dilekli, S. ve Yeşilkara, K. (2002). Maastricht Kriterleri. Avrupa Birliği İle İlişkiler Genel Müdürlüğü, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, s.16.
- Dinçkol, A. (2006). Kopenhag Kriterlerinin Türk Pozitif Hukuku'na Etkileri. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(10):25-48.
- Eğilmez, M. (2016). Maastricht Kriterlerinde Son Durum ve Türkiye. <http://www.mahfiegilmez.com/2016/10/maastricht-kriterlerinde-son-durum-ve.html>. (23.10.2016).
- Engin, E. ve Yeşiltepe, E. (2009). Global Ekonomik Krizin Gölgesinde Türkiye'nin Maastricht Kriterlerine Uyumu. Ekonomi Bilimleri Dergisi, 1(2):15-23.
- Eren, A. (2003). Avrupa Birliği Süreci ve Bu Süreçte Türkiye'nin Konumu. Muğla Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 17(1-2):155-188.
- Eurostat. (2018). ec.europa.eu/eurostat/data/database. (25.05.2018).
- Özer, M.A. (2018). Temel Belgeler Eşliğinde Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri. Sayıştay Dergisi, (66-67):67-98.
- Özpençe, Ö. (2008). Avrupa Parasal Birliği'nde Maliye Politikası Koordinasyonu ve Türkiye Analizi. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı. (2013). Avrupa Birliğinin Tarihçesi. <https://www.ab.gov.tr/105.html>. (01.07.2013).
- T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı. (2017). Türkiye-AB İlişkilerinin Tarihçesi. <https://www.ab.gov.tr/111.html>. (06.06.2017).
- T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı. (2018). Ekonomik Göstergeler. <https://www.hazine.gov.tr/ekonomik-gostergeler>. (03.07.2018).
- T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı. (2018). Kamu Finansmanı İstatistikleri. <https://www.hazine.gov.tr/kamu-finansmani-istatistikleri>. (30.03.2018).
- TCMB. (2017). TCMB-Faiz Oranlarına İlişkin Basın Duyurusu. tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB/Menu/Duyurular/Basin/2017/DUY2017-48. (14.12.2017).
- Yiğit, D. (2006). Avrupa Birliği Genişleme Sürecinde Avrupa-Türkiye İlişkileri. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.